

คำแนะนำ และมาตรการในการป้องกันควบคุมโรคไข้หวัดใหญ่ และโรคโควิด 19 สำหรับเรือนจำ ทัณฑสถาน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

โดย กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค
วันที่ 16 พฤษภาคม 2568

โรคไข้หวัดใหญ่เป็นโรคติดเชื้อของระบบทางเดินหายใจ มีการระบาดเป็นครั้งคราว เกิดได้ทุกเพศทุกวัย ทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ โรคนี้มักมีอาการรุนแรงกว่าไข้หวัดธรรมดา และมีโอกาสเกิดอาการแทรกซ้อนได้มากกว่า อาการที่พบบ่อย คือ มีไข้ ไอ จาม มีน้ำมูก เจ็บคอ ปวดเมื่อยตามร่างกาย อ่อนเพลีย สาเหตุเกิดจากเชื้อไวรัส (Influenza virus) โดยเชื้อไข้หวัดใหญ่ สามารถจำแนกสายพันธุ์ออกเป็น 3 ชนิด (type) คือ A, B และ C ระยะฟักตัว 1 - 4 วัน เฉลี่ย 2 วัน สามารถแพร่กระจายโดยการหายใจเอาเชื้อไวรัสในฝอยละอองน้ำมูก น้ำลาย จากการไอจามรดกันเข้าไป และได้รับเชื้อทางอ้อมผ่านทางมือจากการสัมผัสสิ่งของเครื่องใช้ร่วมกัน โดยเชื้อจะเข้าสู่ร่างกายทางเยื่อบุจมูก ตา และปาก อาการของผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ มีอาการแตกต่างกันตามอายุ โดยในกลุ่มเด็กโต และวัยรุ่นจะมีอาการของไข้สูงเฉียบพลัน (อุณหภูมิ 38 - 39 องศาเซลเซียส) หนาวสั่น ปวดเมื่อยตามตัว และกล้ามเนื้อ โดยเฉพาะในบริเวณหลังต้นแขน ต้นขา มีน้ำมูกใส คัดจมูก ไอแห้ง เจ็บคอ และเบื่ออาหาร ส่วนในเด็กเล็กจะมีไข้สูง ร่วมกับอาการทางระบบอื่น เช่น ถ่ายเหลว คลื่นไส้อาเจียน และชักจากไข้สูง บางรายสามารถหายเองได้ใน 5 - 7 วัน หรือหากอาการไม่ดีขึ้นภายใน 48 ชั่วโมง ควรพบแพทย์ทันที

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โรคโควิด 19 (COVID-19) เป็นโรคติดเชื้อทางเดินหายใจที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ที่มีชื่อว่า Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 หรือ SARS-CoV-2 โดยมีสมมติฐานว่า ไวรัสอาจจะมีแหล่งเริ่มต้นจากค้างคาว และกลายพันธุ์ผ่านสัตว์ตัวกลาง กลายเป็นไวรัสพันธุ์ใหม่ที่ก่อโรคในคน โดยโรคโควิด 19 มีการแพร่เชื้อระหว่างคนในลักษณะเดียวกับโรคไข้หวัดใหญ่ เข้าสู่ร่างกายทาง ปาก จมูก ตา โดยไวรัสจะเข้าไปเกาะติดและเข้าไปแบ่งตัวในเซลล์ของเยื่อบุทางเดินหายใจ ระยะฟักตัว 2 - 14 วัน อาการที่พบบ่อย ได้แก่ มีไข้ ไอ หายใจลำบาก เกิดภาวะแทรกซ้อนรวมถึงปอดบวม และกลุ่มอาการหายใจลำบากเฉียบพลัน กลุ่มเสี่ยง (608) ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ผู้มีโรคประจำตัว ได้แก่ โรคระบบทางเดินหายใจเรื้อรัง โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคไตวายเรื้อรัง โรคหลอดเลือดสมอง โรคอ้วน โรคมะเร็ง โรคเบาหวาน และกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ ที่หากป่วยด้วยโควิด 19 แล้วอาจมีอาการรุนแรงได้ ทั้งนี้ โรคไข้หวัดใหญ่ และโรคโควิด 19 มีมาตรการในการป้องกันตนเองไม่ให้ป่วย ที่สำคัญ คือ มาตรการ DMH (D : Distancing คือ การรักษาระยะห่าง M : Mask Wearing คือ การสวมหน้ากากอนามัย และ H : Hand Washing คือ การล้างมือด้วยน้ำและสบู่ หรือเจลแอลกอฮอล์)

สถานการณ์ในประเทศไทย ยังคงพบผู้ป่วยด้วยโรคไข้หวัดใหญ่ และโรคโควิด 19 อย่างต่อเนื่อง และมีการระบาดเป็นกลุ่มก้อนในสถานที่ที่มีการรวมตัวกันของคนหมู่มาก โดยส่วนใหญ่พบใน โรงเรียน เรือนจำ วัด และสถานที่ทำงาน เพื่อเป็นการลดการแพร่ระบาดจากโรคดังกล่าว เจ้าหน้าที่และบุคลากรควรมีการปฏิบัติ ในการป้องกัน และควบคุมการระบาดของโรค ตามมาตรการดำเนินงานในการป้องกัน ควบคุมโรคไข้หวัดใหญ่ และโควิด 19 สำหรับเรือนจำ ทัณฑสถาน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ดังต่อไปนี้

คำแนะนำทั่วไป

1. เจาหน้าที่ควรให้ข้อมูลความรู้ในการป้องกันโรคไขหวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19 แก่เยาวชนในสถานพินิจฯ ผู้ต้องขัง ญาติที่มาเยี่ยม รวมทั้งเจ้าหน้าที่ด้วยช่องทางต่างๆ เช่น ป้ายประกาศ เสียงตามสาย มุมความรู้ โดยเน้น แนะนำการปฏิบัติตามหลักสุขอนามัยที่ดีเช่น ล้างมือด้วยน้ำและสบู่บ่อยๆ หากมีอาการไอ จาม ให้ใช้กระดาษทิชชู หรือผ้า ปิดปากปิดจมูก หากไม่มีหรือหยิบไม่ทันไม่ควรใช้มือป้องจมูกปาก (เพราะหากป่วย เชื้อจะติดอยู่ที่มือ แล้วไปเปื้อนตามสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ) ให้ไอจามใส่แขนเสื้อแทนจะช่วยลดการฟุ้งกระจายของ ฝอยละอองน้ำมูก น้ำลายหรือเสมหะได้ดี

2. จัดสถานที่และอำนวยความสะดวกในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรค เช่น

- จัดอ่างล้างมือพร้อมสบู่ กระดาษทิชชู ประจำห้องน้ำ โรงครัว โรงอาหาร
- จัดหน่วยให้คำแนะนำและจัดหาหน้ากากอนามัยสำหรับผู้ที่มีอาการป่วยระบบทางเดินหายใจ

ในบริเวณลงทะเบียนรับเยาวชนในสถานพินิจ หรือผู้ต้องขังเข้า - ออก หรือจุดเยี่ยมญาติ

- ความสะอาดสถานที่ อุปกรณ์เครื่องใช้ที่มีผู้สัมผัสมากๆ เช่น ลูกบิดประตูลานบันได โต๊ะอาหาร ด้วยน้ำผงซักฟอก หรือน้ำยาทำความสะอาดทั่วไปเป็นประจำทุกวัน อย่างน้อยวันละ 1 - 2 ครั้ง
- จัดระบบระบายอากาศ ให้อากาศถ่ายเทสะดวก และเติมคลอรีนในระบบประปาให้ได้มาตรฐาน เพื่อป้องกันการปนเปื้อน โดยค่าคลอรีนอิสระคงเหลือ (Free residual chlorine) ไม่ควรน้อยกว่า 0.2 มิลลิกรัมต่อลิตร

3. เสริมสร้างความเข้มแข็งระบบรายงานเหตุการณ์ผิดปกติในเรือนจำ โดยประสานงานร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานป้องกันควบคุมโรคในพื้นที่

4. สำรองยาต้านไวรัสไข้หวัดใหญ่ (Oseltamivir) สำหรับโรคไข้หวัดใหญ่ ในสถานพยาบาลที่มีแพทย์ประจำ ในกรณีที่สถานพยาบาลไม่มีแพทย์ประจำให้ทำการส่งต่อไปรักษาโดยเร็ว ภายใน 48 ชั่วโมง

5. จัดระบบอาสาสมัครหรือผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พยาบาลในเรือนจำ ช่วยคัดกรอง ดูแลผู้ป่วย หรือสังเกตอาการ ผิดปกติในกลุ่มผู้ต้องขัง

คำแนะนำเพื่อลดการนำเชื้อเข้ามาแพร่ในเรือนจำ และสถานพินิจฯ

1. คัดกรองญาติที่จะมาเยี่ยม หากผู้ใดมีอาการป่วยคล้ายไข้หวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19 เช่น มีไข้ ไอ เจ็บคอ มีน้ำมูก ควรแจ้งเจ้าหน้าที่กักกัน สำหรับโรคโควิด 19 ตรวจสอบเชื้อด้วยชุดตรวจ ATK (Antigen Test Kit) และแนะนำการปฏิบัติตัวในการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อในระหว่างที่เข้าเยี่ยม

2. คัดกรองเยาวชนหรือผู้ต้องขังใหม่ หากผู้ใดมีอาการป่วยคล้ายที่มีการคล้ายไข้หวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19 เช่น มีไข้ ไอ เจ็บคอ มีน้ำมูก ปวดเมื่อยตามร่างกาย ให้แยกไว้ก่อน มิให้เข้ามาอยู่ร่วมกับผู้อื่น (สำหรับโรคโควิด 19 ตรวจสอบเชื้อด้วยชุดตรวจ ATK หากผลตรวจเป็นบวก พร้อมทั้งให้แจ้งเจ้าหน้าที่ห้องพยาบาลภายในทันที)

3. แนะนำเจ้าหน้าที่ เยาวชน ผู้คุม และผู้ต้องขังหากเริ่มมีอาการป่วยให้แจ้งห้องพยาบาลภายใน สถานพินิจฯ หรือทัณฑสถาน และรีบแยกผู้ป่วยสงสัยโรคไขหวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19 ออกจากบุคคลอื่น

4. ให้เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจฯ ทัณฑสถาน ที่มีอาการป่วยคล้ายไข้หวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19 เช่น มีไข้ ไอ เจ็บคอ มี น้ำมูก ปวดเมื่อยตามร่างกาย ควรหยุดพักรักษาตัวอยู่ที่บ้าน เป็นเวลา 5 - 7 วัน นับจากวันเริ่มป่วย หรือจนกว่าจะหายเป็นปกติ (สำหรับโรคโควิด 19 ตรวจสอบเชื้อด้วยชุดตรวจ ATK)

5. หากพบเยาวชน ผู้ต้องขัง หรือเจ้าหน้าที่ป่วยเป็นไข้หวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19 พร้อมกันจำนวนมาก อย่างผิดปกติ ให้แจ้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ เพื่อสอบสวน ป้องกัน และควบคุมโรคต่อไป

6. หากสถานพินิจฯ ทัดตลสถานใด พบการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19 แล้วให้ยกเลิกหรือ เลื่อนกิจกรรมภายในที่มีการรวมตัวกันหมู่มากออกไปก่อน จัดแบ่งช่วงเวลาการรับประทานอาหารเป็นกลุ่มให้ เหลื่อมเวลากัน พิจารณาปรับการเข้าเยี่ยมของญาติตามความเหมาะสม

คำแนะนำในการดูแลผู้ป่วยสงสัยโรคไข้หวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19

1. ฝกอบรมเจ้าหน้าที่ห้องพยาบาลและอาสาสมัครที่จะดูแลผู้ป่วย
2. แยกผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19 ดูแลผู้ป่วยตามคำแนะนำสำหรับผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วย และให้ผู้ป่วยพักผ่อนมากๆ และห้ามให้ออกกำลังหนัก มิฉะนั้นอาจทำให้อาการป่วยทรุดลง และเกิด ภาวะแทรกซ้อนรุนแรงได้
3. ไม่ควรเคลื่อนย้ายผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการย้ายไปสถานพินิจฯ ทัดตลสถานอื่น ในช่วง 7 วัน นับจากวันเริ่มป่วย
4. หากมีผู้ต้องขังป่วยเป็นไข้หวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19 พร้อมกันจำนวนมาก ให้จัดห้องหรือห้องโถงแยก สำหรับผู้ป่วยไว้ในบริเวณเดียวกัน และจัดเจ้าหน้าที่ดูแลผู้ป่วยโดยเฉพาะ โดยมีให้ย้ายไปมาระหว่างแดนขัง หรืออาคารต่างๆ
5. ไม่จำเป็นต้องแยกอุปกรณ์การรับประทานอาหารสำหรับผู้ป่วยแต่ละราย แต่ให้ทำความสะอาดอุปกรณ์ เครื่องครัว ล้างจาน ชาม ช้อน แก้วน้ำ ให้สะอาดก่อนผู้ป่วยอื่นจะใช้
6. ซักทำความสะอาดเครื่องนอน เช่น ผ้าห่ม ผ้าปูเตียง ก่อนผู้ป่วยอื่นจะใช้
7. หากครบกำหนดให้เยาวชนกลับไปเยี่ยมบ้าน หรือการปล่อยตัวเยาวชน ผู้ต้องขังในระหว่างที่มีอาการป่วย ควรให้คำแนะนำผู้ที่ป่วยเล็กน้อยดูแลรักษาตัวที่บ้าน หรือหากมีอาการมากควรไปรับการรักษา ที่โรงพยาบาล
8. ควรให้การดูแลเป็นพิเศษแก่ผู้ที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดภาวะแทรกซ้อนรุนแรงจากโรคไข้หวัดใหญ่ ได้แก่ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผู้สูงอายุมากกว่า 65 ปี เด็กอายุต่ำกว่า 2 ปี ผู้มีภูมิคุ้มกันต่ำ หญิงมีครรภ์และผู้ที่เป็น โรคอ้วน

หากเป็นสถานที่ที่มีผู้คนอยู่จำนวนมาก เช่น เรือนจำ ทัดตลสถาน สถานพินิจ ให้หมั่นทำความสะอาดบริเวณที่มีการสัมผัสบ่อยๆ รักษาสุขอนามัยส่วนบุคคล จัดระบบการระบายอากาศให้ปลอดโปร่งอยู่เสมอ

มาตรการดำเนินงานป้องกัน ควบคุมโรคไข้หวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19

1. มาตรการด้านการเฝ้าระวัง และคัดกรอง

1. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการเฝ้าระวัง ดูแลผู้ต้องขัง หากพบมีอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19 เช่น ไข้ ไอ ให้รีบดำเนินการสอบสวนตามแนวทาง การเฝ้าระวังและสอบสวนโรคของสำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรคหากป่วยด้วยโรคโควิด 19 ให้รีบแยกออกจากผู้ต้องขังรายอื่นโดยแยกกักผู้ป่วยใน สถานที่เฉพาะ หรือแยก Zone ผู้ป่วยให้ชัดเจน
2. เจ้าหน้าที่พยาบาลของหน่วยงานในสังกัดฯ ดำเนินการคัดกรองผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกราย และคัดกรองทุกวันในช่วงเย็นก่อนเข้าเรือนนอน และเมื่อพบผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยให้ไปตรวจที่สถานพยาบาล ถ้ามีอาการเข้าได้ตามนิยาม ให้แยกรักษาผู้ป่วย
3. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการคัดกรองญาติที่มาเยี่ยมผู้ต้องขังทุกราย หากมีอาการไข้ ไอ ให้สวมหน้ากากอนามัยและให้ตรวจหาเชื้อโควิด 19 โดย Antigen Test Kit
4. แยกกักผู้ป่วยในสถานที่เฉพาะ และแยก Zone ผู้ป่วยให้ชัดเจน

2. มาตรการด้านการป้องกัน และควบคุมโรค

1. ดำเนินการตามมาตรการป้องกัน และควบคุมโรคของกระทรวงสาธารณสุข ขอให้ดำเนินการแจ้งเตือน สถานพยาบาลในสังกัดให้เตรียมความพร้อม เมื่อมีการระบาด พร้อมทั้งให้คำแนะนำอย่างถูกต้องเมื่อ ตรวจพบผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข โดยดำเนินการเฝ้าระวังและคัดกรองผู้ป่วยกลุ่มอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ (ILI) รวมถึงโรคโควิด 19
2. สนับสนุนให้มีการทำ Big Cleaning day ในเรือนจำ และทัณฑสถาน

3. มาตรการด้านการเตรียมความพร้อม รองรับการเกิดโรค

1. ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ห้องพยาบาลในสังกัดฯ และอาสาสมัครที่จะดูแลผู้ป่วย โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพยาบาล กลุ่มเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และกลุ่มอาสาสมัครเรือนจำ
2. ให้ข้อมูลความรู้ และแนะนำแนวทางในการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ โรคโควิด 19 แก่ ผู้ต้องขัง ในสถานพินิจ/เรือนจำ ญาติที่มาเยี่ยม และเจ้าหน้าที่เรือนจำ
3. จัดสถานที่ และอำนวยความสะดวกในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรค เช่น หน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์ จัดระบบระบายอากาศให้อากาศถ่ายเทสะดวก
4. สำรองยาต้านไวรัสไข้หวัดใหญ่ Oseltamivir (สำหรับโรคไข้หวัดใหญ่) ให้เพียงพอ สำหรับเรือนจำ และสถานบริการสาธารณสุขเครือข่าย
5. ดำเนินการสื่อสารความเสี่ยง เรื่อง โรคไข้หวัดใหญ่ และโรคโควิด 19 เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ที่ถูกต้องและเหมาะสม รวมถึงการกระจายสื่อประชาสัมพันธ์เรื่องโรคไข้หวัดใหญ่ ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เสียงตามสาย จัดบอร์ดกิจกรรมให้ความรู้ในบริเวณเรือนจำ

4. มาตรการด้านการดูแลรักษา

1. เมื่อพบผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ ให้พิจารณาการให้ยาต้านไวรัสไข้หวัดใหญ่ Oseltamivir ภายใน 48 ชั่วโมง รวมทั้งเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนของโรคไข้หวัดใหญ่ในกลุ่มอาการรุนแรง และกลุ่มเสี่ยง
2. แยกผู้ป่วยสงสัยโรคไข้หวัดใหญ่ หรือโรคโควิด 19 ออกจากบุคคลอื่น ควรมีหอผู้ป่วยรวมแยกโรค หรือ cohort ward เฉพาะผู้ป่วยไข้หวัดใหญ่ และโรคโควิด 19
3. เมื่อพบผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19 ทางเรือนจำจะประสานกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการรักษาตามแนวทางและมาตรฐาน โดยปฏิบัติตาม CPG ของกรมการแพทย์

5. มาตรการด้านการจัดการเมื่อเกิดการระบาดของโรค

1. ไม่ควรเคลื่อนย้ายผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19 ไปเรือนจำอื่น หรือสถานพินิจอื่น ในช่วง 7 วัน นับจากวันเริ่มป่วย และไม่ควรร้ายผู้ป่วยไประหว่างแดนซัง หรืออาคารต่างๆ
2. ประสานขอรับการสนับสนุนยาต้านไวรัสโอเซลทามิเวียร์ (สำหรับโรคไข้หวัดใหญ่) ยาต้านไวรัส nirmatrelvir/ritonavir หรือ remdesivir หรือ molnupiravir (สำหรับโรคโควิด 19) จากสำนักงานป้องกันควบคุมโรคในพื้นที่ของเรือนจำหรือสถานพินิจฯ หากวัคซีนหรือยาไม่เพียงพอ ให้สำนักงานป้องกันควบคุมโรคในพื้นที่ แจ้งมายังส่วนกลางหรือขอรับการสนับสนุนจากพื้นที่อื่น
3. เมื่อพบผู้ป่วยสงสัยไข้หวัดใหญ่ตามนิยามของสำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค ตั้งแต่ 2 รายขึ้นไป ในวันเดียวกัน ให้ดำเนินการคัดกรองเชิงรุกที่เรือนนอน
4. หากพบการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ ขอให้ยกเลิกหรือเลื่อนกิจกรรมภายในที่มีการรวมตัวกันหมู่ ออกไปก่อน

6. มาตรการด้านการสื่อสาร และประชาสัมพันธ์

1. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และดำเนินการการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ หรือ โรคโควิด 19 ตามเอกสารคำแนะนำ เรื่อง การป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สำหรับเรือนจำ/ทัณฑสถาน สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน
